

важливе значення в розвитку, формуванні, підтриманні високого рівня корпоративної культури має особистість керівника. Саме він власними вчинками повинен подавати приклад підлеглим;

5) стала система мотивування працівників ОВС. Різновидами мотивування персоналу ОВС є матеріальна мотивація та нематеріальна. Матеріальна мотивація забезпечує гідну життєдіяльність працівника міліції та членів його родини й забезпечує якість професійної діяльності. Нематеріальна мотивація забезпечується наповненням соціального пакету; наданням нових можливостей для професійного розвитку й кар'єрного зростання, правовою й соціальною захищеністю працівників міліції. До позитивних стимулюючих мотивів слід віднести: матеріальне стимулювання, можливість просування по службі, схвалення, престижність, тобто стимули, заради яких людина вважає за необхідне докласти своїх зусиль. До негативних мотивів відносяться: вплив на особу шляхом тиску, покарання, критики, осуду та інших санкцій негативного характеру.

Серед основних суб'єктивних чинників, що впливають на рівень корпоративної міліцейської культури, на нашу думку, слід виокремити:

1) сформовану систему світогляду працівника міліції - його цінності, ідеали, принципи, погляди, установки. Дж. Коттер і Дж. Хескетт виділили два рівня культури: ціннісний і поведінковий. За їхнім визначенням, цінності - це "...уявлення про те, що є життєво важливим; цінності в різних компаніях різні: в одних - це гроші, в інших - технологічні винаходи або добробут співробітників". На їх думку, поведінка відображає те, що члени організації насправді роблять кожен день - це "...моделі та стиль життєдіяльності, які вітаються й підтримуються членами організації...";

2) схильність до рефлексії - адекватне оцінювання себе начебто зі сторони, усвідомлення наслідків власної поведінки, оцінювання результатів власної діяльності тощо;

3) професійно-психологічну готовність - до змін, викликаним вимогами правоохоронної діяльності; подолання перешкод на шляху вирішення правоохоронних завдань; відповідати високим професійним стандартам;

4) внутрішню мотивацію працівника, тобто сформовану в працівника ОВС суспільну й особисту значимість правоохоронної діяльності; відчуття задоволення від праці; відданість правоохоронним органам і своїй справі. Внутрішня мотивація виникає з потреб працівника, тому на її основі він працює із задоволенням, без зовнішнього тиску. Вона також спонукає правоохоронця до самовдосконалення й повноцінної самореалізації саме в правозастосовній практиці;

5) компетентність працівників міліції, тобто спромож-

ність особистості кваліфіковано виконувати професійні функції. Компетентність запобігає виникненню грубих помилок, які іноді мають дуже важкі наслідки, як для соціуму, так і безпосередньо для працівника ОВС.

Отже, корпоративна міліцейська культура, як сукупність матеріальних і духовних цінностей, життєвих уявлень, зразків поведінки, норм, способів і прийомів професійної діяльності працівників ОВС, залежить від певних об'єктивних і суб'єктивних факторів, які впливають на її рівень.

Розвиток і формування корпоративної міліцейської культури в працівників органів і підрозділів внутрішніх справ має дуже важливе значення для всієї системи МВС України. Тому що саме високий рівень корпоративної міліцейської культури в працівників ОВС, по-перше, забезпечить зміцнення довіри населення до ОВС, зростання правової свідомості громадян, їх готовності брати участь у вирішенні правоохоронних проблем, по-друге, забезпечить ефективне виконання працівниками міліції правоохоронних завдань; по-третє, сприятиме закріпленню у свідомості громадян позитивного образу працівника МВС України як основного гаранта стабільності й правопорядку в державі, захисника всіх її суб'єктів, охоронця законів і правил цього суспільства; по-четверте, сприятиме поліпшенню суспільної й міжнародної репутації МВС України як структури, що стоїть на варті демократії та прав людини.

Література

1. Абрамова С.Г., Костенчук И.А. О понятии "корпоративная культура" // Организационное консультирование как ресурс развития общества, государства, политики и бизнеса: Тезисы научно-практической конференции. - М.: Б.и., 1995. - С. 29-33.
2. Дугина О. Корпоративная культура и организационные изменения // Управление персоналом. - 2000. - № 12.
3. Про затвердження нового тексту Присяги працівників органів внутрішніх справ України: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 грудня 1991 р. № 382.
4. Про затвердження системи оцінки діяльності органів внутрішніх справ на основі нових критеріїв: наказ МВС України від 25 травня 2010 р. № 197.
5. Спивак В.А. Корпоративная культура: теория и практика. - С-Пб.: Питер, 2001 - 13 с.

Цільмак О.М.

*доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії
ОДУВС*

Надійшла до редакції: 17.03.2014

УДК 340.12

МОВЛЕННЄВІ ПРАКТИКИ ЯК КВІНТЕСЕНЦІЯ КОМУНІКАТИВНОГО ПРОСТОРУ

Надибська О. Я.

У статті здійснено аналіз комунікативного простору, в якому мова виявляється як відображення сутності й намірів суспільства, передумовою становлення соціальних пріоритетів.

Ключові слова: соціальні пріоритети, цінність, мовна комунікація, дискурс, аргументоване мовлення, консенсус.

© О.Я. Надибська, 2014

В статті проаналізовано комунікативне просторство, в котром язык проявляється как отражение сущности и намерений общества, предпосылкой становления социальных приоритетов.

Ключевые слова: социальные приоритеты, ценность, языковая коммуникация, дискурс, аргументи-

**ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ
ПРАВНИЧИЙ ЧАСОПИС**

рванная речь, консенсус.

The analysis of communicative space in which it appears as a reflection of nature and intentions of society, a prerequisite for the establishment of social priorities.

Keywords: social priorities, values, language communication, discourse, reasoned speech, consensus.

Найдоцільнішим способом комунікативної поведінки є вживання мовних засобів, якими володіють усі учасники комунікації. Сучасна наука активно аналізує комунікативний простір, в якому мова виявляється як відображення сутності й намірів суспільства, його своєрідності й унікальності, ментальності й емоційності.

Поняття мовної комунікації ґрунтуються на ідеях філософії, соціології й психології, що знайшли своє втілення в прагматичних теоріях Юргена Габермаса і Карла-Отто Апеля, у психоаналітичній теорії дискурсу Жака Лакана, у теорії дискурсивних формацій Мішеля Фуко, у речовій моделі комунікації Жана Бодрійяра, в аналізі ідеологічних формацій Патрика Серію, Мішеля Пеше, Жака Дерріди, Юлії Крістєвої, Славоя Жижека та інших.

Комунікативний зв'язок між людьми можливий лише за наявності мовленнєвих практик, які створюють комунікативний простір для проявів усіх видів комунікації й багато в чому визначають ефективність спілкування. Мовленнєві практики, засоби їх реалізації, тактики й стратегії комунікантів не раз ставали об'єктом дослідження не тільки комунікативної філософії, а й когнітивної лінгвістики, психолінгвістики й соціолінгвістики, стилістики й риторики. Нам уявляється актуальним і своєчасним дослідження мови як ціннісної передумови становлення й функціонування комунікативного простору, що є основним завданням статті.

Наголошування на вирішальному впливі усталених мовних практик на окремі акти й водночас соціальної і історичної зумовленості цих практик можна вважати головною складовою розпочатого наприкінці 1960-х років "соціального повороту" в дослідженні мови, що став немовби зворотним боком "мовного перевороту" в дослідженні людини й суспільства, тобто розуміння мовної взаємодії як важливої складової когнітивних і соціальних процесів. За словами Ричарда Рорті, "мова вербує світ", і отже, найнадійніше знання про світ зашифроване саме в мові. Вивчення мови - ключ до вивчення людини й світу. Погляд на мову як різновид соціальної практики зумовив використання іншого терміна, покликаного підкреслити відмінність від раніше прийнятого тлумачення мови як системи знаків. Прибічники нового погляду називали об'єкт своїх досліджень "дискурсом", розглядаючи його як однорідну й неподільну сутність мовлення. Проте це не єдине значення, якого набув термін "дискурс", він володіє широкою синонімією.

Так дослідниця Ганна Шевченко зазначає, що за різноманітним дефініцій виразно простежуються два підходи до визначення поняття "дискурс". Відповідно до першого з них дискурс розглядається як форма висловлювання й характеризується як розчленування, розрізнення (подання у формі висловлювання); форма вираження, в яку може бути вкладений будь-який потрібний зміст; метамова й особлива граматики, якій відповідає певний ментальний світ; спосіб опису предмета обговорення або еквівалент поняття "мовлення" в сосюрівському сенсі. Цей підхід особливо доцільний при вивченні дискурсу як інструменту маніпуляції словом, посередника влади

або засобу досягнення розуміння й домовленості [7, 186-187]. У другому підході, що на нього звертає увагу Ганна Шевченко, акцентується на внутрішній організації елементів тексту, і тоді дискурс постає як зв'язаний текст; діалог; група висловлювань, пов'язаних між собою за змістом; одиниці, яка за розміром перевершує фразу, висловлювання в глобальному сенсі, тобто того, що є предметом дослідження "граматики тексту", що вивчає послідовність окремих висловлювань. Подібний підхід ефективний при описі методики проведення дискурс-аналізу, виявленні одиниць такого аналізу і "розпізнанні" власне дискурсу. Для нас є ціннісними обидва підходи.

Автор монографічного дослідження "Дискурс українських медій: ідентичності, ідеології, владні стосунки" Володимир Кулик, зазначає, що значення слова "дискурс" зазнало радикальної трансформації й плюралізації в 50-70-ті роки ХХ століття. Раніше це слово, констатує Володимир Кулик, що у французькій (discours) і англійській (discourse) мовах означало головну розмову чи промову, вживалося як термін тільки в мовознавстві, де так називали уривок, довший за речення, тобто складений з кількох речень, спосіб поєднання яких належало дослідити. Але під впливом філософських і мовознавчих праць французьких авторів, невдовзі переключених англійською, слово швидко набуло в лінгвістиці й суспільствознавчих і гуманітарних дисциплінах низки значень, що стосуються мови вжитку, мови як міжособової й, ширше, суспільної взаємодії [3, 17].

За словами Нормана Фейрклафа, "мовні явища є соціальними в тому сенсі, що коли люди говорять або слухають, пишуть або читають, вони роблять це соціально зумовленими й соціально впливовими способами" [3, 27]. Теза про таку взаємозалежність-зумовленість дискурсу суспільними стосунками та його важливу роль у творенні цих стосунків - є підставою розглядати дискурс як форму соціальної практики, як комунікативну передумову становлення й функціонування пріоритетів.

На сьогодні в академічному середовищі склалися наукові школи й напрямки, що пропонують власні оригінальні теоретичні моделі дискурсу й способів проведення дискурс-аналізу. У контексті нашого дослідження ми звернемося до роботи Нельсона Філіпса та Сінтії Харді "Що таке дискурс-аналіз?" [4]. Автори розуміють дискурс "у радикальному, конститутивному ключі: об'єкти, що становлять соціальний світ, включаючи наші ідентичності, формуються в дискурсі. Тобто те, що ми говоримо, і те, чим ми є, суть одне й те ж" [4]. Нельсон Філіпс і Сінтія Харді згодні, що індивіди не завжди володіють розкішшю вибору своєї ідентичності, істини й реальності. "Ми вважаємо, - зазначають дослідники, - що наш досвід значною мірою зумовлений безліччю конфліктуючих дискурсів, частиною яких є й ми самі. Це не означає, що стратегічно ми не можемо самі оперувати дискурсами. Звичайно, можемо. Але наша здатність стратегічно діяти завжди обмежена дискурсами, які супроводжують наші дії, і складними процесами соціального конструювання, що передують їм" [4]. Нельсон Філіпс і Сінтія Харді трактують дискурс наступним чином: "Без дискурсу не існує соціальної реальності, і, не зрозумівши дискурсу, ми не можемо зрозуміти реальність, досвід і власне нас" [4]. Автори визнають важливість ролі дискурсу в повсякденному житті й називають його "відправною точкою". Дослідження Нельсона Філіпса і Сінтії Харді зосереджені на потенціалі дискурсивної методології для розкриття процесів соціального конструювання, що конституюють

соціальне й організаційне життя.

Автори також зазначають, що дискурс-аналіз пропонує нові можливості емпіричних досліджень, які сформувалися в рамках лінгвістичного повороту за останні 20 років у соціальних і гуманітарних науках. “Водночас, вважають Нельсон Філіпс і Сінтія Харді, як інші якісні методи мають у своєму розпорядженні добре розроблені підходи до інтерпретації соціальної реальності й сенсів, які містяться в ній, дискурс-аналіз йде трохи далі, охоплюючи сферу послідовної соціально-конструктивістської епістемології. Він звертає увагу на процеси, в яких і за допомогою яких конструюється й підтримується соціальна реальність” [4]. Отже, для дослідника становлення й функціонування соціальних пріоритетів дискурс-аналіз створює продуктивно методологічну базу.

У роботах останніх років неодноразово робилися різноманітні спроби систематизації й класифікації існуючих теорій дискурсу й дискурс-аналізу. Серед них найбільш цікавими, на наш погляд, у плані запропонованих методологічних підходів, які можна застосувати в дослідженні соціальних пріоритетів, є класифікації Тойна Ван Дейка, Якоба Торфінга, Маріанне Йоргенсен і Луїзи Філіпс, Умберто Еко та інших.

У контексті нашого дослідження найбільш актуальними та концептуально суголосними нашому баченню проблеми видаються філософські теорії дискурсу, які класифікував Євген Кожем’якін у роботі “Дискурсний підхід до вивчення культури” [2]. Автор виокремлює два напрямки домінуючих теорій, які радикально вплинули на зміст більшості дискурсивних досліджень. До першого напрямку належать дискурсні теорії в рамках німецьких шкіл філософії мови (наприклад, конструктивістські теорії Ерлангенської школи, “філософія нормальної мови” Фрідріха Карла фон Савіньї, прагматичні теорії Юргена Габермаса і Карла-Отто Апеля, теорія верифікаційної семантики Ернеста Тугендхата та інші). Євген Кожем’якін зазначає, що їх базові положення мають у своїй основі, з одного боку, ідеї Канта щодо монологічного розумового дискурсу як форми логічного пізнання і, з іншого - англо-американські теорії мовленнєвих актів.

Тобто цей напрямок філософських теорій дискурсу продовжує ту дослідницьку традицію, яка наприкінці XIX століття постулювала дискурс як нормативне формально-логічне утворення. До другого напрямку належать французькі школи дискурс-аналізу (наприклад, Мішель Фуко, Жан Бодрійяр, Жак Лакан, Мішель Пеше, Поль Анрі, Патрік Серію). Цей напрямок, з одного боку, ґрунтується на критиці раціональності Ніцше й Гайдеггера, філософії життя Анрі Бергсона і, з іншого - інтегрований у структуралістські й постструктуралістські парадигми. Розвиваючи іншу традицію, закладену наприкінці XIX століття, - традицію вивчення дискурсу як риторичного й естетичного утворення, ця група теорій здебільшого розглядає дискурс у сфері соціальних відносин і взаємодій.

Дозволимо собі звернутися до ключових положень дискурсних теорій цих двох напрямків.

Так, зокрема, Юрген Габермас формулює логіко-етичні принципи дискурсу в рамках розробленої ним теорії комунікативної дії. Юрген Габермас зробив спроба інтеграції поняття “дискурс” у корпус категорій, які фіксують систему соціальної дії. До останніх традиційно визначають належність стратегічної, нормативної, драматургічної, комунікативної дії; при цьому Юрген Габермас вважає саме комунікативну модель дії найбільш

продуктивною щодо формування стабільних, легітимних відносин і стійких особистісних структур. Відповідно, дискурс, будучи різновидом соціально-орієнтованої практики, “забезпечує”, підтримує реалізацію комунікативної дії, утворюючи ідеальну поведінкову модель. У нормативному аспекті дискурс здійснюється при дотриманні ряду правил (наприклад, правило повноправної участі в дискурсі всіх учасників або правило досягнення аргументованої згоди), що задає потенційну позитивну значимість дискурсу в аспекті досягнення консенсусу й інтеграції суспільства.

Дискурс у Юргена Габермаса сприяє залученню суб’єктів до відтворення власної позиції, яка проходить не меншу перевірку, ніж ідеї, прийняті в загальній дискусії. Він вважає, що саме консенсус і є тією структурною сферою реальності, на якій тримається “співіснування” в сучасному світі й досягається “взаємне порозуміння”. Юрген Габермас також звертає увагу на те, що дискурс сприяє досягненню консенсусу на підставі відкритості. Причому дослідник розуміє відкритість як “вияв звичних і тому здебільшого анонімних очікувань, які визначають наші запитання й відповіді” [6, 84-91]. У цілому дискурс у Юргена Габермаса набуває оригінального звучання: він означає здатність вільної спільноти обговорювати, критикувати соціальне буття й на основі цього формувати свої пріоритети. На думку Юргена Габермаса, згода досягається “силою кращих аргументів”, саме тому “аргументоване мовлення” в процесі раціонального дискурсу є передумовою становлення й функціонування соціальних пріоритетів.

Інший варіант дискурсивної теорії в рамках німецької філософії мови знаходимо в уже згаданого в попередньому параграфі Карла-Отто Апеля. Фундаментальною характеристикою сучасного філософського процесу Карл-Отто Апель вважає лінгвістичний поворот - *prima philosophia*, який трансформується у філософію мовлення. Продовжуючи лінію Фрідріха Гельдерліна, Карл-Отто Апель підкреслює, що “ми є, починаючи з розмови”. Він будує “трансцендентально-герменевтичну” концепцію мови, розуміє мову як трансцендентальну величину, проте фіксує її віртуальний статус як умови можливості “діалогічного розуміння й розуміння самих себе”. Мову Карл-Отто Апеля аналізує здебільшого в контексті суб’єкт-суб’єктних відносин.

Ці відносини трактуються як інтерсуб’єктивна комунікація, яка не зводиться до “мовного передавання інформації”, але “водночас є процесом досягнення згоди”. Мова постає в цьому контексті медіатором розуміння. Карл-Отто Апель трактує комунікацію в контексті “передрозуміння”. Організуючі можливості мови полягають у тому факті, що користування мовою можливе тільки в умовах користування правилами. Крім того, варіативність розгортання мови зумовлює нескінченну кількість шляхів реалізації всередині обмеженого правилами простору. Карл-Отто Апель робить принципово новий крок у розумінні мовних ігор. Комунікативність, що конструює зрозумілий світ, постає тут як структуроутворюючий момент.

Розробляючи поняття аргументованого дискурсу, Карл-Отто Апель підводить читача до поняття комунікації щодо істинності суджень, що висуваються. Адаже в суспільстві можуть бути обмеження для раціональної аргументації (нерівні відносини учасників обговорення, що пояснюється їх місцем у суспільстві, фактор примусу, що спотворює комунікацію), які можуть стати фундаментом для хибного консенсусу. Тому цінності обро-

бляються, проходять перевірку на загальну значущість, вишиковуючись у певну ієрархію за рівнем значущості. Цей рівень значущості й складає поняття соціального пріоритету. Тому поняття аргументованого дискурсу має для автора цих рядків особливе методологічне значення. Усвідомлюючи, що Карл-Отто Апель, як і Юрген Габермас, використовує це поняття інструментально, задля знаходження засобів вирішення соціальних конфліктів, ми все ж таки наполягаємо на загальнонауковій методологічній значущості поняття аргументованого дискурсу. Комунікативний простір вибудовується саме в процесі аргументованого дискурсу. Найбільш значущими є ті цінності, що зачіпають інтереси більшості даної спільноти, постають на верхніх щаблях шкали пріоритетів, а більш локальні, що стосуються певних груп, залишаються на периферії ціннісного каркасу.

Додаткові координаційні параметри для дослідження комунікативного простору надає нам теорія дискурсивних формацій Мішеля Фуко. У його творчому доробку поняття дискурсу займає виняткове становище. Майже всі роботи французького філософа ґрунтуються на “генеалогічному досвіді” дискурсу. Історія божевілля, народження медицини, сексуальний досвід, літературні проблеми авторства, істинність - усе пронизане й опосередковане теорією дискурсу. Розвиток і зміна всіх “шарів і речей” підпорядковане законам дискурсу. У ряді робіт (“Порядок дискурсу”, “Воля до знання”, “Археологія знання”) Мішель Фуко аналізує дискурс, розвиває власну теорію його значення й впливу на соціальні інститути й процеси.

Його головним завданням було визначення умов і підстав формування, розповсюдження, фіксації й розпаду системи знання. Як такі умови він бачив дискурс (дискурсивну практику, дискурсивні формації). Згідно з Мішелем Фуко дискурс стосується способів мислення й мовлення про різні аспекти реальності: “Дискурс є сукупністю висловлювань щодо тієї чи іншої сфери, і структурує спосіб говоріння на ту чи іншу тему, про той чи інший об’єкт, процес” [1, 6]. Мішель Фуко вважає, що дискурс включає в себе сукупність загальних припущень, що можуть бути настільки прийнятні як самі по собі зрозумілі, що стають невидимі для індивідів або присвоєні ними. Дискурси утворюють каркас дискурсивних формацій, що впорядковують реальність певним чином. За Фуко, вони (дискурс і дискурсивна формація) підтримують певний режим вироблення знання, а також роблять можливими одні способи роздумів про реальність і виключають інші. Отже, вони детермінують, хто може говорити, коли і з яким авторитетом і, навпаки, хто не має на це право.

Доробок Мішеля Фуко створив особливий погляд, що дозволив побачити виведене за межі такого, що сприймається як нормальне. На цьому тлі пріоритети суспільства стають більш помітними, більш опуклими. Мішель Фуко зауважує в передмові до “Історії божевілля”, що божевілля, нездатне пристосуватися саме до цього соціального простору, є найкращою характеристикою цього простору. “Якщо ми зрозуміємо, від чого вони тікають, ми зможемо краще зрозуміти структуру соціуму” [5, 8-10]. Додамо від себе: якщо ми зрозуміємо, що суспільство не може погодитись бачити всередині себе, ми теж якнайкраще зрозуміємо структуру цього суспільства, його пріоритети. Філософська спадщина Мішеля Фуко актуальна тим, що поставила дуже серйозні питання про витоки, розвиток і функціонування сучасної західної цивілізації. Він розмірковує про це як філософ, “який малює” історію сучасності. Мішель Фуко вишукує

й позначає точки перетину дискурсів, з яких виростають нові форми знань і влади.

Підсумовуючи, зазначимо, що в сучасну епоху триває багатосторонній колективний пошук стратегій подальшого соціального розвитку. Стабільність соціального розвитку визначається постійною співпрацею суб’єктів, що у філософському сенсі розглядається як наближення до істини, до узгодження соціальних пріоритетів. Саме тому для сучасного наукового знання симптоматичним є звернення до аналізу комунікативного простору, в якому мова виявляється як спосіб упорядкування соціокультурних відносин, створення соціокультурного порядку, передумови становлення й функціонування соціальних пріоритетів.

Погляд на мову як різновид соціальної практики зумовив використання іншого терміна - дискурс, а одним з методологічних міждисциплінарних проектів вивчення суспільства стає дискурсивний підхід (дискурс-аналіз). Слід погодитися з думкою дослідника Євгена Кожем’якіна, який вважає, що сучасне суспільство живе здебільшого в дискурсивній, а не предметній реальності, тобто у світі конструйованих цінностей і сенсів, а не речей і фактів, у світі залежних від контексту конвенцій, а не універсальних норм, у світі знаків, а не предметів, які вони позначають. Така взаємозалежність є підставою розглядати дискурс як форму соціальної практики, як квінтесенція становлення й функціонування комунікативного простору.

Аналіз теорії комунікативної дії Юргена Габермаса дає можливість забезпечити вирішення проблем загальносуспільного характеру через залучення громадян до дискурсу, у рамках якого створюються умови для вільного, неупередженого діалогу, що спрямований на досягнення консенсусу, що є передумовою становлення й функціонування соціальних пріоритетів. Проте інший філософ, у центрі наукових зацікавлень якого перебуває теорія комунікативності, Карл-Отто Апель, визнаючи важливість реального консенсусу, порозуміння в реальному обговоренні, вказує на істинність суджень, що висувуються. Суспільство, де представлена одна точка зору, яка має привілей на істинність і не може бути піддана сумніву, має досить високі шанси отримати авторитарний стиль управління: від політики до культури. Оскільки на основі процедури дискурсу встановлюється відмінність між істинним і хибним консенсусами, можна стверджувати, що цим же встановлюється певна ієрархія цінностей за рівнем значущості. Цей рівень значущості й складає поняття комунікативного простору.

Доробок Мішеля Фуко дозволяє сформулювати важливу методологічну проблему - аналіз того, що в тому чи іншому середовищі інституційно дозволено до говоріння, а що замовчується; того, як конструюються, змінюються й розуміються базові ціннісні концепції; як конституюється й реалізується “право на говоріння”; в яких інституційних рамках “виробляється” знання; як формуються пріоритети.

Унаслідок сказаного слід акцентувати на тому, що існує фундаментальний спільний інтерес людей, відповідно до якого принципово можливо досягти консенсусу за допомогою вироблених норм і соціокомунікативних установлень розумного, толерантного щодо унікальності духовно-інтелектуального універсуму Іншого, обговорення. Дискурс і є тією інстанцією, тим світоглядним універсумом, оприявненим в буттєвій реальності, за допомогою якої обґрунтовуються норми й цінності й

формується комунікативний простір. Отже, соціальний вимір поняття дискурсу є таким, що сприяє та значною мірою визначає ці соціальні пріоритети та установлення в атмосфері вільного обміну думками, в атмосфері інтелектуального взаємовпливу й толерантності, де немає наперед визначеної точки істинності або хибності явищ, понять, категорій, а є інтелектуальна інтерференція різних соціальних груп, верств і особистостей, що, зрештою, і визначає поступальний еволюційний рух особистості та соціуму як вільних самодостатніх одиниць у гармонійній картині світу.

Література

1. Кожемякин Е.А. Анализ дискурса как системы расщепления в традиции французской философии второй половины XX века (М. Фуко, М. Пеше) [Текст] / Е.А. Кожемякин // История философии и социально-гуманитарных наук. - 2008. - № 4. - С. 6.
2. Кожемякин Е. Дискурсивный поход к изучению культуры / Е. Кожемякин. - [Электронный ресурс]: <http://www.discourseanalysis.org/st5.html>. - Название с экрана.
3. Кулик В. Дискурс українських медій: ідентичності, ідеології, владні стосунки [Текст] / В. Кулик. - К.: Кри-

тика, 2010. - 656 с.

4. Филлипс Н. Что такое дискурс-анализ? / Н. Филлипс, С. Харди. - [Электронный ресурс]: <http://www.discourseanalysis.org/st5.html>. - Название с экрана.

5. Фуко М. История безумия в классическую эпоху [Текст] / М. Фуко. - СПб: Университетская книга, 1997. - С. 8-10.

6. Хабермас Ю. Коммуникативная дія та дискурс [Текст] / Ю. Хабермас // Першоджерела комунікативної філософії. - К., 1996. - С. 84-91.

7. Шевченко А.Ю. Теория коммуникации и прикладная коммуникация [Текст] / А.Ю. Шевченко // Вестник Российской коммуникативной ассоциации. - 2002. - Вып. 1. - С. 186-187.

Надибська О.Я.

доктор філософських наук, професор,
завідувач кафедри філософії та
соціально-економічних дисциплін
ОДУВС

Надійшла до редакції: 02.03.2014

УДК 159.9 : 351.74

ВПЛИВ ВНУТРІШНЬООСОБИСТІСНОГО КОНФЛІКТУ НА ПРОФЕСІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПРАЦІВНИКІВ ОВС

Матієнко Т. В.

У статті розглядається взаємозалежність внутрішньоособистісних конфліктів з мотивами, цінностями та установками особистості працівника ОВС. Розкривається проблема впливу внутрішньоособистісного конфлікту на професійну діяльність правоохоронця.

Ключеві слова: професійна діяльність, внутрішньоособистісний конфлікт, когнітивна, емоційна, поведінкова сфери особистості.

В данной статье автор раскрывает взаимосвязь внутриличностных конфликтов с мотивами, ценностями и установками личности. Подчеркивает необходимость изучения внутриличностных конфликтов и их влияние на профессиональную деятельность сотрудников внутренних дел.

Ключевые слова: профессиональная деятельность, внутриличностный конфликт, когнитивная, эмоциональная и поведенческая сфери личности.

In this article the author determines the principle of psychological unity and social environment. The author shows the relations between innerpersonal conflicts and motives, values and arrangements of the person. The author emphasizes the necessity of studying innerpersonal conflicts and its influence upon the professional activities of the employees of internal affairs.

Key words: professional activity; innerpersonal conflict; cognitive, emotional and behavior components of the person.

У процесі виконання професійних обов'язків працівники ОВС зустрічаються з багатьма проблемами, що зумовлюють внутрішні суперечності. Такі конфліктні переживання завжди пов'язані з сильним негативним

емоційним напруженням, почуттям внутрішнього дискомфорту. Тривале емоційне напруження негативно впливає на якість виконання завдання, на прийняття процесуальних рішень, які завжди пов'язані з внутрішнім переконанням і часто призводить до різних форм агресивної поведінки, що буває спрямованою на інших або на себе (аутоагресія). Крім цього, якщо працівник ОВС не завжди може перебудувати свою поведінку відповідно до конкретної ситуації, це може призвести до нервового виснаження й неврозу.

Проблему внутрішньоособистісних конфліктів, їх джерел, шляхів вирішення вперше сформулювали у своїх роботах З. Фрейд, К. Хорні. Значний внесок у її розробку внесли В.Є. Василюк, Є.А. Донченко, О.С. Калмикова, О.М. Леонтьєв, О.Р. Лурія, В.М. М'ясищев, Т.М. Титаренко, В. Франкл, Е. Фромм та ін.

Окремі аспекти внутрішньоособистісного конфлікту й шляхи його вирішення досліджували О.І. Захаров, Ю.О. Олександровський, В.В. Столін, О.В. Фанталова та ін.

Метою статті є визначення чинників і механізмів прояву внутрішньоособистісного конфлікту в когнітивних, емоційних, поведінкових сферах особистості та захисних особистісних поведінкових реакцій.

Зіткнення між різними властивостями й відношеннями, устремліннями й тенденціями в внутрішньому світі людини спричиняють виникнення в неї різноманітних поведінкових реакцій. Це, на нашу думку, зумовлено тим, що внутрішньоособистісні конфлікти, як невід'ємний компонент соціального буття людини, може виконувати дві функції - позитивну (конструктивну) та негативну (деструктивну). Це сполучення можна розглядати з погляду, висунутого К. Левінім, принципу психологічної єдності особистості та навколишнього світу. За цим принципом, важливо враховувати не тільки особистісні особливості